

Recensie: Jason Baehr, *The Inquiring Mind. On Intellectual Virtues and Virtue Epistemology*, OUP, 2011

Tijdschrift voor Filosofie, 2014

De deugdenepistemologie draait om het ontwikkelen van bepaalde deugden: onderzoekend, oplettend, zorgvuldig, doortastend, onpartijdig, ruimdenkend, geduldig, eerlijk, moedig, bescheiden en nauwkeurig. Wat is de rol van deze epistemische deugden? Jason Baehr onderscheidt vier opties: (i) ze lossen de traditionele epistemologische problemen op; (ii) ze spelen enkel een achtergrondrol in zulke oplossingen; (iii) ze verdienen aandacht op zichzelf; (iv) ze zijn alles wat epistemologie nodig heeft. Baehr verwerpt (i) en (iv) en verdedigt (ii) en (iii). In wat volgt zal ik zijn positieve programma onder de loep nemen.

Stelling (ii): Epistemische deugden vormen deel van de oplossing tot traditionele epistemologische problemen. Een belangrijk probleem is die van epistemische rationaliteit: over wanneer we wat mogen geloven. Volgens Baehr kan dit probleem niet opgelost worden zonder deugden. Zijn argument vertrekt van twee scenario's (pp. 70-71):

Luie George. George is zo iemand die allerminst nieuwsgierig is. Hij weet net genoeg om zijn dagelijkse routine te kunnen volgen (eten, op tijd naar werk gaan, zijn rekeningen betalen), maar is voor de rest nauwelijks op de hoogte van het nieuws van de dag. Zo heeft hij bijvoorbeeld de opvatting dat meeroken (het inademen van omgevingsrook) niet schadelijk is voor zijn gezondheid.

Onzorgvuldige Gerry. In tegenstelling tot George is Gerry wel nieuwsgierig. Hij houdt ervan om zaken zelf uit te zoeken. Echter, Gerry's onderzoeksvaardigheden zijn allerminst optimaal: hij is lichtgelovig, achteloos en trekt overhaaste conclusies. Zodra hij in het nieuws iets opvangt over meeroken besluit hij meer informatie te zoeken. Op het internet vindt hij een rapport van de tabaksindustrie en vormt op basis daarvan dezelfde opvatting als George.

Zowel George als Gerry geloven dat meeroken onschuldig is. Voor beiden wordt deze opvatting ondersteund door de informatie die ze feitelijk hebben. Voor George komt dat omdat hij weinig informatie heeft, en voor Gerry omdat hij de verkeerde informatie heeft. Het evidentialisme, het belangrijkste alternatief voor de deugdenepistemologie, stelt dat het rationeel is om zaken te geloven die worden ondersteund door de informatie (of evidentie) die je

feitelijk hebt. Dus George en Gerry zouden volgens deze theorie rationeel zijn. Baehr gaat niet akkoord: beide heren zijn irrationeel en dit is te verklaren aan de hand van deugden. Zij gaan niet in de fout omdat ze hun evidentie niet volgen, maar omdat ze bepaalde deugden missen (George mist nieuwsgierigheid en Gerry zorgvuldigheid) wat maakt dat hun evidentie niet is zoals die had moeten zijn.

Dit is een belangrijk argument voor deugdenepistemologie. Het toont niet dat evidentie onbelangrijk is, maar dat deugden ook belangrijk zijn – vandaar Baehrs keuze voor (ii) en niet (i).

Toch denk ik niet dat de zaak hierbij gesloten is. Immers, is er geen variant van evidentialisme denkbaar volgens welke George en Gerry irrationeel zijn? Beschouw de volgende twee varianten:

- (E) Je bent rationeel desda je opvattingen op t ondersteund worden door de evidentie die je op t *feitelijk hebt*.
- (E+) Je bent rationeel desda je opvattingen op t ondersteund worden door de evidentie die je op t *makkelijk had kunnen hebben*.

(E) is de klassieke variant die Baehr voor ogen heeft en de verkeerde uitslag geeft (namelijk dat George en Gerry rationeel zouden zijn). (E+) is de optie die ik zelf zou verkiezen en tevens de juiste uitslag geeft. Evidentie dat meeroken schadelijk is eenvoudig beschikbaar voor zowel George als Gerry (en vrijwel iedereen op de dag van vandaag) ook al hebben ze die evidentie niet verzameld. Meer nog, deze verklaring van waar beide heren de fout ingaan maakt geen gebruik van deugden. Al met al denk ik dat dit argument voor deugdenepistemologie ontoereikend is, en dat alternatieven als (E+) extra aandacht verdienen.

Toch ben ik het met Baehr eens dat er een rol is voor deugdenepistemologie, en dat een onafhankelijk onderzoek naar epistemische deugden waardevol is (stelling (iii)). In zijn boek onderzoekt hij twee deugden in het bijzonder: *open-mindedness* en *intellectual courage* (pp. 140-190). Deze twee worden vaak genoemd als belangrijkste epistemische deugden – echter, wat zijn ze eigenlijk?

Baehr bespreekt allereerst het intuïtieve ‘conflictmodel’ van de eerste deugd: je bent openminded als je je mening over een bepaalde kwestie tijdelijk opzij kunt schuiven om alternatieve visies op een onpartijdige manier te beoordelen. Echter, volgens Baehr is dit model is ontoereikend geven dat een rechter ook openminded kan zijn, ook al is zij neutraal en heeft zij geen enkele mening over een bepaalde verdachte om opzij te zetten. Vervolgens bespreekt hij het ‘beoordelingsmodel’: je bent openminded als je verschillende kanten van een bepaalde kwestie op een onpartijdige manier

kunt beoordelen. Volgens Baehr is dit tevens ontoereikend omdat er gevallen zijn waarin iemand openminded is maar waar er geen onenigheden beslist hoeven te worden. Beschouw bijvoorbeeld een detective die alle feiten van een bepaalde misdaad op een rijtje heeft, maar er nog niet in geslaagd is om ze op een coherente manier samen te brengen. In dit geval kan een open mind helpen om zo'n coherent verhaal te vinden.

Baehrs positieve voorstel is als volgt: je bent openminded als je bereid bent om de default visie te overstijgen met als doel om een alternatieve visie serieus te nemen of zelfs te aanvaarden. Dit model kan zowel de rechter als de detective plaatsen. De rechter is neutraal en heeft op voorhand geen eigen visie, maar dit betekent niet dat er geen default visies zijn (bijvoorbeeld die van het Openbaar Ministerie, of de publieke opinie). De openminded detective overstijgt de default visie in die zin dat zij bereid is de feiten van de misdaad in een nieuw kader te plaatsen. Baehr voegt eraan toe dat openminded zijn niet *altijd* een deugd is: het is een deugd enkel als het voor jou redelijk is om er vanuit te gaan dat dit helpt om de waarheid omtrent de kwestie te achterhalen (als dit niet het geval is, dan is het overstijgen van de default positie enkel tijdverspilling).

Waar openminded zijn te maken heeft met het *overstijgen* van visies, heeft intellectuele moed te maken met het *volhouden* daarvan. Bijvoorbeeld, een journalist die ondanks bedreigingen toch misstanden van een onderdrukkend regime aan blijft kaarten kan intellectueel moedig genoemd worden. Baehr stelt de volgende definitie voor: je bent intellectueel moedig als je (i) de dispositie hebt om vast te houden aan een bepaalde activiteit gericht op een epistemisch goed, (ii) ondanks je veronderstelling dat dit een dreiging voor je welzijn met zich meebrengt. De activiteiten in clause (i) verwijzen zowel naar doxastische houdingen (het hebben van opvattingen, of juist het opschorten daarvan) als naar activiteiten die te maken hebben het onderzoek en het verzamelen en delen van informatie. Voor (ii) is het belangrijk dat er een dreiging is *vanuit jouw perspectief gezien*: als er een dreiging is maar je bent je er niet van bewust dan kun je niet moedig genoemd worden.

Samengevat: ook al lijkt me Baehrs argument voor deugdenepistemologie ontoereikend (zoals besproken), zijn analyse van specifieke deugden is veelbelovend (en veel gedetailleerder dan ik hier heb kunnen tonen, als ook doorgaans onderbouwd met concrete voorbeelden) en ik verwacht op dat vlak ook de belangrijkste bijdrage van deugdenepistemologen.

Jan Willem Wieland